

Đặng Đình Bách sấp vào cuộc “tuyệt thực đến chết”, để đòi công lý

Tuấn Khanh

14/5/2023

Đặng Đình Bách là một cái tên mới trong danh sách những người tranh đấu cho môi trường và sự phát triển của Việt Nam và thế giới mới. Cùng với những người bạn như Nguyễn Thị Khanh, Bạch Hùng Dương và Mai Phan Lợi, Bách hình thành những tổ chức xã hội dân sự, hoạt động với sự yểm trợ mạnh mẽ của cộng đồng quốc tế để xây dựng một đất nước không ô nhiễm, kiến tạo các hành lang pháp lý cho việc phát triển xã hội và con người Việt Nam.

Bất ngờ, Tháng Sáu 2021, hầu hết những người quen biết với Đặng Đình Bách, Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Pháp luật & Chính sách Phát triển Bền vững (LPSD), đều hoang mang khi nghe tin Bách bị khởi tố và bắt giam.

Phiên tòa xử Đặng Đình Bách không được nhiều người chứng kiến, mà chỉ biết qua tin trên báo chí nhà nước loan đi vắn tắt, rằng “Bách bị cáo buộc “trốn thuế” liên quan đến các khoản tài trợ cho các dự án thực hiện bởi LPSD. Trong phiên tòa vào cuối Tháng Một năm ngoái, Đặng Đình Bách bị Tòa án Nhân dân thành phố Hà Nội kết án năm năm tù và nộp phạt khoảng 1,3 tỷ đồng mà tòa xác định là số tiền trốn thuế.

Mọi người đều bất ngờ, bởi án tù dành cho Đặng Đình Bách là vấn đề luật pháp, trong khi Bách là luật gia, ông sẽ phải là người hiểu rõ hơn ai hết rằng mình có phạm luật hay không.

Không chỉ Bách, mà nhóm bốn người Đặng Đình Bách, Nguyễn Thị Khanh, Bạch Hùng Dương và Mai Phan Lợi đều bị án “trốn thuế”, một tội danh dễ gây tai tiếng, được giảng đều cho những người vốn đang dẫn bước vào con đường muốn mình bạch hóa phát triển đất nước. Án tù với bốn nhân vật này, gây xôn xao không ít trên trường quốc tế.

Đặng Đình Bách là thành viên trong Ban Điều hành Mạng lưới VNGO-EVFTA. Mạng lưới này bao gồm bảy tổ chức xã hội dân sự và hình thành vào Tháng Mười Một 2020. Mục đích của Mạng lưới VNGO-EVFTA là phổ biến thông tin về Hiệp định Mậu dịch Tự do Liên Âu- Việt Nam (EVFTA), sự hình thành các xã hội dân sự Việt Nam, và Ban Tư vấn trong nước (DAG). DAG được thiết lập theo qui định tại Chương Mậu dịch và Phát triển Bền vững của EVFTA.

Trò chuyện với bà Trần Phương Thảo, vợ của ông Đặng Đình Bách, bà luôn khẳng định chồng mình vô tội. Ngày 17 Tháng Ba, trong buổi thăm nuôi chồng tại trại Nghệ An, bà Thảo được chồng nhờ chuyển thông điệp ra ngoài, với nguyên văn:

“Tôi khẩn thiết yêu cầu Đảng Cộng sản Việt Nam và Nhà nước Việt Nam cân nhắc lại việc coi các tổ chức phi chính phủ và các nhà hoạt động xã hội là mối đe dọa an ninh chính trị để từ đó dừng việc bắt bớ vô cớ và khép tội oan sai. Đồng thời bảo đảm các mục tiêu phát triển bền vững một cách thực chất và có trách nhiệm, bao gồm và không giới hạn về biến đổi khí hậu, bảo vệ môi trường, và quyền con người”.

Không chỉ vậy, ông Đặng Đình Bách quyết tâm đòi công lý cho mình, bằng một chương trình tuyệt thực, bắt đầu từ ngày 24 Tháng Sáu (kỷ niệm hai năm ông bị bắt). Từ vài tháng nay, ông Bách khởi động cho chương trình tuyệt thực, bằng cách chỉ ăn ngày một bữa, và nhà gia đình dừng gửi thức ăn nữa, kể từ ngày 24 Tháng Sáu.

Bà Thảo đã dành ít thời gian, nói về câu chuyện của chồng mình, dưới đây.

Từ trái qua: Bà Trần Phương Thảo, ông Đặng Đình Bách – Ảnh gia đình cung cấp.

Trong bốn người bị bắt về tội “trốn thuế”, có vẻ như ông Đặng Đình Bách là người bộc lộ rõ sự bất đồng với bản án đưa ra với mình. Từ đầu năm đến nay, ít nhất hai lần ông Bách đã lên tiếng, nói

về việc “bắt bỏ vô cớ và khép tội oan sai”. Hơn nữa, ông lại có chương trình đòi tuyệt thực, thậm chí đánh đổi bằng sinh mạng mình để đòi sự phán quyết khác về trường hợp của ông...

Từ ngày 17 tháng Ba, anh Bách nói là sẽ chỉ ăn một ngày một bữa tối thôi. Anh đã từ chối các bữa ăn sáng và trưa của trại giam. Từ khi vào trại giam, tôi được gặp anh Bách mỗi tháng một lần vào ngày 15, sau đó cuối tháng thì được một cuộc điện thoại 10 phút về nhà. Từ đó, lần nào gặp gia đình, anh Bách cũng khẳng định quyết tâm của mình. Ngày 28 Tháng Tư 2023 vừa rồi, anh Bách vẫn nhắc lại rằng đến ngày 24 Tháng Sáu thì dừng gửi đồ ăn vào cho anh Bách nữa. Anh sẽ tuyệt thực hoàn toàn cho đến khi đạt được mục đích.

Từ lúc bắt đầu chọn ăn ngày một bữa, anh bị sút 4kg, và hôm nay chỉ còn khoảng 50kg. Tính từ ngày bị bắt, thì anh Bách đã sút hơn 10kg, nhưng anh nói sức khỏe và tinh thần của anh vẫn ổn.

Về phía trại giam, sau khi nghe tin ông Bách sẽ tuyệt thực thì họ có thái độ như thế nào? Ông Bách có nói gì thêm cho bà biết về chuyện này?

Thật ra mọi tiếp xúc với anh Bách đều có công an trại giam kèm chặt. Công an ngồi cả hai phía, ghi chép rất chi tiết những gì tôi và anh Bách trò chuyện với nhau. Nên nói về chuyện biết ý định tuyệt thực của anh Bách, thì chắc chắn trại giam biết, nhưng thường họ không nói gì cả. Chỉ có một lần duy nhất, sau khi thăm anh Bách rồi ra về, có một nhân viên trại giam đi theo tôi, nói tôi nên khuyên anh Bách không nên tuyệt thực làm gì. Anh ta nói “chỉ thiệt thân, chứ không thay đổi được gì đâu”. Tôi nghe xong thì chỉ im lặng chứ không trả lời.

Ngoài ra, tôi được biết là phía trại giam có yêu cầu anh Bách viết một xác nhận rằng việc anh chỉ nhận một ngày một phần ăn, là ý kiến cá nhân và phải tự chịu hoàn toàn trách nhiệm. Phía trại nói họ không muốn có chuyện gì xảy ra mà họ phải gánh trách nhiệm.

Ông Đặng Đình Bách nơi văn phòng Nghiên cứu Pháp luật & Chính sách Phát triển Bền vững (LPSD) – Ảnh gia đình cung cấp.

Như vậy là ông Bách đang rất nóng lòng muốn được xét lại vụ án của mình – và có lẽ ông có đủ chứng cứ và niềm tin rằng đây không phải đơn giản là chuyện trốn thuế? Ở bên ngoài, bà có vận động gì thêm để yểm trợ cho ý muốn của chồng mình?

Thật lòng, trong nước tôi không có cung cấp thông tin cho báo chí hay truyền hình, vì tôi biết họ không phải là truyền thông độc lập. Gia đình có mời luật sư yêu cầu giám đốc thẩm, tức kêu gọi xét lại ở cấp cao hơn. Báo chí trong nước, tôi hoàn toàn không biết kêu lên với ai. Chỉ có nhóm Luật sư Môi trường Toàn cầu ở nước ngoài, là đồng nghiệp lâu năm với anh Bách, thì đang vận động trực tiếp đến Liên Hợp Quốc và Liên Minh Châu Âu. Họ có liên lạc thường xuyên.

Nói về giám đốc thẩm, ắt hẳn luật sư hay ông Bách đã chỉ ra được những chi tiết áp tội không đúng, bà có thể nói thêm về điều này?

Thật ra thì việc định tội không có căn cứ, dựa trên cáo trạng đã có thể thấy. Phần bào chữa của luật sư và của cả anh Bách có đưa ra các điểm ấy, chất vấn với đại diện Viện Kiểm Sát thế nhưng không có phản hồi. Tóm lại là bản án không đưa ra được căn cứ xác đáng nào để khẳng định là nguồn tài trợ hoạt động từ các tổ chức quốc tế lại phải bị bắt phải nộp thuế thu nhập doanh nghiệp cả.

Về nguyên tắc tài trợ cho hoạt động phi lợi nhuận, thì chính các nhà tài trợ cũng khẳng định nếu có luật rõ đúng như vậy, họ sẽ đóng từ đầu cho tổ chức hoạt động. Bởi nguồn tiền đó không phải là hoạt động kinh doanh hay sản xuất, mà nguồn tiền đó chỉ là giúp cho hoạt động nhân đạo hay bảo vệ môi trường.

Có lẽ trường hợp của Bách ít nhiều gì cũng đã gây xáo trộn trong suy nghĩ của cả hai gia đình Bách và của bà – vốn là những người sống và sinh hoạt mang tính “truyền thống” với nhà nước. Nhưng với những chứng cứ rất rõ là Bách không sai phạm gì mà bị kết án đến 5 năm, điều này có khiến gia đình mạnh dạn đồng lòng ủng hộ không?

Tôi chưa bao giờ nghĩ là chồng mình sẽ bị bắt, và đi tù vì việc anh ấy làm. Thật sự là vào ngày mà công an đến nhà vào buổi sáng sớm ấy, tất cả gia đình không ai hiểu chuyện gì đã xảy ra. Lúc ấy, anh Bách chỉ nói với tôi một câu, là “anh đã bị vu khống”. Ngay sau đó, họ không cho anh ấy nói thêm điều gì.

Lúc đó, tôi bị sốc nặng, bên cạnh việc mới sinh con được có hai tuần. Tôi vẫn ngây thơ đến mức là nghĩ họ đã bắt nhầm thôi. Trên đường đi tìm hiểu sự việc, tìm luật sư... thế nhưng những luật sư tôi xin họ giúp đã từ chối và khuyên tôi rằng đây không phải là một vụ án kinh tế, hay sai phạm về luật. Bạn bè và thầy của anh Bách trong ngành luật rất nhiều, vì bởi anh Bách là luật gia, và đang làm luận án tiến sĩ luật. Khi tôi trình bày chuyện anh Bách, ai cũng biết và hiểu rõ việc anh Bách đang làm nhưng không ai dám tham gia vào hay chính thức giúp lên tiếng.

Đến phiên xử sơ thẩm – tôi không được quyền tham dự – nghe anh Bách có mức án 5 năm tù, cả tôi và luật sư đều không tin nổi vì sao lại có mức án nặng như vậy. Lúc đó, thế giới quan của tôi về xã hội mình đang sống hoàn toàn thay đổi. Tất cả mọi thứ trước mắt lâu nay như sụp đổ. Tôi mới hiểu được rằng một gia đình gặp vòng lao lý là ra sao. Tôi đi khắp mọi nơi để cầu cứu, gặp đủ các nhân vật từ về luật cho đến đang làm việc tại Quốc hội, nhưng mọi thứ vô phương, không có tia hy vọng nào.

Niềm tin của tôi với chồng mình là bất diệt. Đã có lần anh Bách nói tôi rằng “nếu như một ngày nào đó anh ấy bị vu khống, bị hại, thì em vẫn phải tin anh vẫn đang làm điều đúng”. Dường như anh ấy đã lường trước chuyện gì sẽ đến.

Còn bố mẹ anh Bách thì vốn là đảng viên, cũng hơn 50 năm tuổi đảng rồi. Cả hai ông bà sống và làm việc yên ả đến lúc về hưu nên chuyện của anh Bách cũng là điều làm ông bà bất ngờ. Nhưng là người trong gia đình, tôi biết niềm tin của ông bà dành cho anh Bách không thể thay đổi. Chỉ có họ hàng thì chắc do không hiểu nên họ có phần xa lánh, thậm chí là cô lập.

Ông Đặng Đình Bách (Ảnh: Project 88)

Vậy thì, lần đầu tiên thấy chồng mình bị vào tù, và lại tuyên bố sẽ sẵn sàng tuyệt thực đến chết để đòi công lý, bà cảm thấy thế nào?

Bên cạnh việc thế giới quan và suy nghĩ của mình về xã hội này đang thay đổi, và cứ dần dần thay đổi sau hơn một năm anh Bách đi tù. Nhưng chính tuyên bố của anh Bách quyết liệt đòi phải được ứng xử đúng với công lý, thậm chí là sẽ tuyệt thực đến chết để chứng minh mình đúng, thì trong tôi còn có một nỗi sợ dấy lên, thúc hối tôi phải tiếp tục vận động cho anh. Là một người vợ, tôi thấy mình có trách nhiệm phải làm một cái gì đó, phải lên tiếng. Tôi hiểu anh Bách lắm. Tôi tôn trọng quyết định của anh ấy nhưng lo sợ (nói đến đây, bà Thảo khóc).

Nhưng đến lúc này, ắt hẳn bà cũng tối thiểu nhận ra được những người đồng hành hay ủng hộ việc xét lại bản án của ông Bách? Nó có làm bà bớt sự cô đơn trên con đường tìm kiếm công lý cho chồng mình?

Thật lòng, những sự kết nối và trợ giúp cho anh Bách hầu như chỉ đến từ phía nước ngoài. Nhóm Elaw, tức luật sư môi trường toàn cầu rất tận tình hướng dẫn tôi nên làm gì, bên cạnh họ tự vận động bên ngoài. Qua những trao đổi đó, tôi càng nhận ra và hiểu anh Bách hơn những gì anh ấy đã làm bao nhiêu năm nay.

Bên ngoài nói anh Bách là luật sư môi trường đầu tiên, từ năm 2010 đến nay đã cùng chung sức với nhiều nhóm trên thế giới. Trong hồ sơ nói về anh Bách, nhóm Elaw còn liệt kê các quốc gia còn yếu kém về luật pháp, tham nhũng lan tràn... thì chính những nhà hoạt động môi trường là thành phần dễ bị truy bức, bị bưng bít thông tin. Qua những người bạn bên ngoài, tôi nhận ra được rằng từ những người không cùng màu da, tiếng nói... nhưng lại cùng tâm nguyện nên anh Bách tìm được chính mình trong công việc.

Cám ơn bà Thảo về cuộc trò chuyện này.

Gia đình ông Đặng Đình Bách, trước vụ án (Ảnh: gia đình cung cấp)

Tham khảo thêm:

Ông Bách bị bắt giữa năm 2021. Cáo trạng nêu rằng từ năm 2016 đến năm 2020, Trung tâm Nghiên cứu Pháp luật & Chính sách Phát triển Bền vững, một tổ chức phi chính phủ có đăng ký hợp pháp với Nhà nước. Báo chí nhà nước nói ông Bách nhiều lần không nộp hồ sơ khai thuế, trốn thuế, bỏ ngoài sổ sách các khoản tiền nhận từ nước ngoài. Tổng số tiền bị coi là trốn thuế là hơn 1,3 tỷ đồng.

Tuy nhiên, trong cả hai phiên toà sơ thẩm và phúc thẩm, ông Bách khẳng định mình vô tội.

Ông Bách là thành viên trong Ban Điều hành Mạng lưới VNGO-EVFTA. Mạng lưới này bao gồm bảy tổ chức xã hội dân sự và hình thành vào tháng 11 năm ngoái. Mục đích của Mạng lưới VNGO-EVFTA được cho biết nhằm phổ biến thông tin về Hiệp định Mậu dịch Tự do Liên Âu- Việt Nam (EVFTA), sự hình thành các xã hội dân sự Việt Nam, và Ban Tư vấn trong nước (DAG).

DAG được thiết lập theo qui định tại Chương Mậu dịch và Phát triển Bền vững của EVFTA. Ban Tư vấn Liên Âu (EV DAG) đã được thành lập vào tháng 12/2020 và đã tiến hành hai lần hội nghị.

<https://saigonnhonews.com>